

СТАНОВИЩЕ

**от доц. д-р Лъчезар Любенов Перчеклийски –
член на научното жури в конкурса за заемане на академичната длъжност *Доцент* в
направление 2.1. *Филология*, научна специалност *Български език (диалектология)*
за нуждите на Секцията за българска диалектология и лингвистична география
в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ към БАН**

Единствен кандидат в конкурса е гл. ас. д-р Кирил Първанов Кирилов (по-известен в научните среди като К. Първанов). Той е учен с богата научноизследователска биография, като професионалният му интерес е свързан преди всичко с историята на българския език и българската диалектология. Освен това Първанов има и известен преподавателски опит. В периода 2010 – 2016 г. (включително) той е хоноруван асистент и води упражнения по старобългарски език и история на българския език в Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Кирил Първанов е роден през 1975 г. в гр. Годеч, Софийско. През 1998 г. той завършва магистърска степен на специалността „Българска филология“ в Софийския университет. По същото време и малко след това последователно изучава френски и английски език в същия университет. Освен тези два западни езика кандидатът владее също руски, сръбски и в определена степен унгарски език. В периода 2005 – 2008 г. К. Първанов е докторант в Института за български език към БАН. Дисертационният му труд на тема „Префиксната перфективация в историята на българския език“ е защитен пред СНС по езикознание, а ВАК му присъжда образователната и научна степен „доктор“. По време на докторантурата кандидатът изкарва четири тримесечни специализации в чужбина (два пъти в Будапеща и по един път в Братислава и Виена). От декември 1998 г. до днес Първанов работи в Секцията за българска диалектология и лингвистична география към Института за български език (БАН). Първоначално е проучвател, след това научен сътрудник (1999), а от 2011 г. до днес той е главен асистент.

С досегашната си професионална дейност д-р К. Първанов се утвърждава като сериозен учен със солидна научноизследователска продукция (5 монографии, от които 3 са в съавторство; 1 студия; 25 статии, от които 13 са публикувани в реферирани издания) и

богата проектна дейност (участие в 3 международни и 7 национални проекта). Кандидатът е изнесъл 13 доклада в различни научни форуми (2 международни и 11 национални), бил е ментор на студентски практики за попълване на езиковия корпус на Словника на Българския диалектен речник.

Основният труд, с който д-р К. Първанов участва в конкурса, е монографията „Исторически развой на старобългарските глаголи за движение. Формиране и развитие на видовата деривация“ (София: ДиоМира, 2016, с. 362. ISBN 978-954-2977-27-8). В него авторът прави цялостно проучване на моторните глаголи в историята на българския език. В методологично отношение развоят на глаголите за движение е проследен по корени. Проучването се базира на някои от досегашните научни достижения, свързани с проблемите на българската историческа граматика. В обширен обзор авторът коментира вече изложените тези по проблема и прави критични бележки към някои от тях. Развоят на глаголите за движение е разгледан на четири нива на езиковия срез – старобългарски, среднобългарски, ранен новобългарски и съвременен български език (книжовен и диалектен). Най-богат в словообразователно и семантично отношение е съвременният етап, анализът на който е съпроводен с изобилен диалектен материал от целия български езиков континуум. Важен принос в работата е опитът за аргументация на вече изказаната хипотеза от Н. Ван Вейк, А. Потенба и др. за трансформацията на опозицията *насоченост* : *ненасоченост* на действието, която характеризира само малката група на моторните глаголи, в противопоставянето *завършеност* : *незавършеност*, което включва глаголите от всички лексико-семантични класове (с. 329 – 332). В работата К. Първанов обяснява причините за изчезването на някои глаголи за движение, за промяната в семантиката на други и за ограниченото разпространение в народните говори на трети. Добро впечатление прави приложението в края на монографията, включващо илюстративни таблици, в които целият анализиран езиков материал е представен по периоди (с. 335 – 350). В списъка с литературата са включени всички важни изследвания, които имат някаква близка или по-далечна връзка с темата. Повечето от тях са цитирани в труда. В приложения списък обаче не е отбелязана монографията на Веселина Ватева „Българските глаголи за движение в семантичен и стилистичен аспект“ (Бургас, 2004), която, въпреки че е ориентирана към съвременния български книжовен език, все пак се докосва до обхвата на изследвания въпрос.

Общата оценка за хабилитационния труд на Кирил Първанов е повече от положителна. Авторът се е справил с нелеката, но интересна задача да проследи разво­я на моторните глаголи в българския език. Този проблем е важен както за глаголното словообразуване, така и за глаголната лексикална семантика. Изводите в Заключение­то (с. 326 – 337) са точни и отразяват напълно класификацията и езиковия анализ в изследването.

С основния труд в конкурса са свързани шест статии, които са публикувани в различни реферирани списания у нас и в чужбина или в сборници от конференции. Чрез тях авторът е апробирал своите тези пред широката научна общественост. Част от тези изследвания – „Формиране на видовата опозиция в българския език“ (2011), „Изчезването на едно старо противопоставяне“ (2012) и „Формирование видовой оппозиции в болгарском языке“ (2012), засягат промените при някои глаголни опозиции, които са тясно свързани с разво­я на глаголите за движение. В други – „Итеративни глаголи в Берлинския сборник“ (2011), „Исторически разво­й на вторичните имперфективи при глаголите за движение“ (2014) и „Разво­й на непрефигираните глаголи за движение“ (2015), се разглеждат по-частни въпроси, отнасящи се до историческите промени при моторните глаголи.

Д-р Първанов проявява траен интерес и към историческия разво­я на други словообразователни и семантични глаголни класове, каквито са *глаголите на състоянието* („Префиксация и разво­й на старобългарските глаголи на състояние“, 2011; „Поява и разво­й на вторични имперфективи при старите глаголи на състоянието“, 2016), *първичните имперфективи* („Префиксация и разво­й на старобългарските първични имперфективи“, 2010) и *глаголите с причинително значение* („Стари каузативни глаголи в македонските говори“, 2010). В отделна своя статия Първанов сравнява разво­я на причинителните глаголи в българския език с техните съответници във френския и унгарския език („Исторически разво­й на старобългарските каузативни глаголи в сравнение с унгарските каузативи и с фактитивния разво­й във френския език“, 2014).

Кирил Първанов е участник в колектива, който е изработил и публикувал българските материали към значимия десеттомен труд *Общославянский лингвистический атлас* (Серия лексико-словообразователная. Болгарские материалы... /2013/ и Серия фонетико-грамматическая. Болгарские материалы... /2015/). С добавянето на данните за

българския език е поправена една историческа несправедливост и Атласът вече включва информация за цялата славянска езикова територия.

Първанов е съавтор и на друг колективен труд – „Еркеч – паметта на езика. Традиции и устойчиви тенденции в един архаичен български говор – говора на село Еркеч (днес Козичино), Поморийско“ (2012); който е резултат от осъществена експедиция с учени от Института за български език за събиране на диалектен и етноложки материал. Приносът на кандидата е в проучването и публикуването на данни за лексиката и лингвокултурните концепти на този старинен и самобитен български диалект. В три отделни статии, въз основа на лично събран диалектен материал, той разглежда представата на еркечанина за *вещицата* („Образът на *вещицата* в с. Козичино, Поморийско“, 2016), за *кражбата* („Концептът *кражба* в лингвокултурата на еркечанина“, 2011), която в определени случаи не само че не е престъпление, но е традиция и повод за гордост, и за митологичния образ на Баба Виренка („Интересен персонаж от българската митология“, 2013), която дарява живота и носи бебетата в селото.

Работата на К. Първанов, свързана с изследването на лингвокултурния концепт *богатство* („Концептът *богатство* в старобългарския език“, 2012), дава интересни наблюдения за средновековната картина на света на българина. В други свои изследвания той разкрива българското езиково мислене при възникването и развоя на глаголите със значение *обичам* („Глаголите със значение *обичам* в исторически и съвременен план“, 2017) и *владя* („Глаголите *владя* / *овладя* / *овладявам* и *обладая* / *обладавам* от синхронна и диахронна гледна точка“, 2014). Авторът разглежда специфичните особености на тяхната употреба в историята на българския език и посочва наследниците на тези глаголи в съвременните диалекти и в книжовния език.

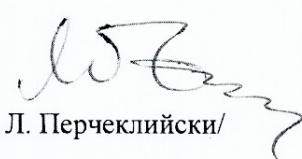
В три свои статии Първанов ни запознава с неизчерпаемото синонимно богатство на родопските диалекти. Две от тях разглеждат общочовешките проблеми *говорене на сън* („Начини за назоваване на явлениято *говорене на сън* в Родопските говори“, 2016) и *клеветене* („Начини за назоваване на *клевета* в родопските говори“, 2015), а третата представя различните лексеми, с които се назовава понятието *следа от диво животно* („Названия за *следа на диво животно* в родопските говори“, 2016).

Изследванията на Кирил Първанов се отличават с аналитичност и прецизност при излагането на езиковите факти, а езикът му следва правописно-пунктуационните и стилистичните особености на българския книжовен език. Важността на проблемите, разгледани в неговите трудове, се потвърждава от приложената в документите *авторска справка* за забелязаните цитирания (17 цитирания и 2 рецензии в научни списания и монографии).

В заключение ще обобщя, че въз основа на научноизследователската, преподавателската и менторската дейност на кандидата ще гласувам за избирането на гл. ас. д-р Кирил Първанов Кирилов за редовен доцент по 2.1. *Филология*, научна специалност *Български език (диалектология)* в Секцията за българска диалектология и лингвистична география на Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ към Българската академия на науките.

Благоевград,
05.05.2017 г.

Подпис:

/Доц. д-р Л. Перчеклийски/